

Міжнародная справаздача аб свабодзе веравызнання ў Беларусі за 2018 год

Асноўныя палажэнні

Канстытуцыя гарантуе грамадзянам свабоду веравызнання і магчымасць практыкаваць любыя рэлігійныя перакананні, але забараняе рэлігійную дзейнасць, накіраваную супраць суверэнітэту дзяржавы, яе канстытуцыйнага ладу і «грамадзянскай згоды». Закон прызнае «вызначальную ролю» Беларускай праваслаўнай царквы (БПЦ). Канкардат забяспечвае БПЦ такія правы і прывілеі, якіх не маюць іншыя рэлігійныя групы, аднак пры гэтым закон таксама прызнае гістарычную важнасць такіх «традыцыйных» канфесій, як каталіцтва, іудаізм, іслам і евангельскае лютэранства. Паводле закона, усе зарэгістраваныя рэлігійныя арганізацыі мусяць атрымліваць дазвол на правядзенне мерапрыемстваў па-за межамі сваіх памяшканняў, у тым ліку і для празелітызму, і павінны атрымаць папярэдні дазвол уладаў на ўвоз і распаўсюд рэлігійнай літаратуры. Закон забараняе любую рэлігійную дзейнасць з боку незарэгістраваных арганізацый. Улады працягвалі затрымліваць і штрафваць асобаў за празелітызм, у тым ліку аштрафавалі баптысцкую пару за рэлігійныя спевы і распаўсюд рэлігійнай літаратуры ў Лепелі. Міліцыя таксама затрымала прадстаўнікоў Сведкаў Іеговы і святара Беларускай праваслаўнай аўтакефаліі за празелітызм у грамадскім месцы. У рэлігійных меншасцяў па-ранейшаму былі праблемы з рэгістрацыяй. Некаторыя рэлігійныя меншасці, як і раней, неахвотна падавалі заявы на рэгістрацыю, паводле звестак, праз страх пераследу і пакарання. Урад працягваў назіраць за меншасцямі і незарэгістраванымі рэлігійнымі суполкамі. Паводле паведамленняў праваабарончых арганізацый, турэмныя ўлады адмаўлялі мусульманскім і пратэстанцкім святарам, а таксама святарам нетрадыцыйных канфесій у доступе да зняволеных, якія вызнаюць іх рэлігіі, у той час як прадстаўнікам БПЦ і Рымска-каталіцкім святарам такі доступ даваўся. Рэлігійныя меншасці інфармавалі, што па-ранейшаму мелі складанасці з атрыманнем памяшканняў для выкрыстання ў якасці малельных дамоў. Рымска-каталіцкія групы паведамлялі, што ўлады адмаўлялі ў візах і адхілялі заяўкі на працягненне знаходжання ў краіне некаторым замежным місіянерам.

Улады затрымалі шэраг асобаў, нібыта звязаных з рухам неанацыстаў або скінхэдаў, за распальванне этнічнай і рэлігійнай нянавісці супраць іўдзейскай і іншых рэлігійных меншасцяў. 27 лютага Віцебскі абласны суд прысудзіў жыхара Наваполацка да трох год зняволення за размяшчэнне на сваёй старонцы ў сацыяльных сетках відэа масавага забойства габрэяў падчас Халакосту і збіцця мусульман скінхэдамі. Па падобнай справе ўлады затрымалі жыхара Баранавіцкага раёна, які апублікаваў відэа антысеміцкага і антымусульманскага зместу, і 18 красавіка прысудзілі яго да года і месяца турэмнага зняволення. Лідары габрэйскай супольнасці працягвалі выказваць занепакоенасць з нагоды штогадовага ўшанавання БПЦ памяці дзіцяці, нібыта забітага габрэямі каля Гродна ў 1690 годзе, у якасці аднаго са сваіх святых і пакутнікаў. Нягледзячы на афіцыйную забарону, з Расіі працягвалі паступаць і былі даступныя ў краіне друкаваныя і відэаматэрыялы антысеміцкага характару. Міжканфесійныя хрысціянскія групы супольна працавалі над дабрачыннымі праектамі і праграмамі. У тэлевізійным інтэрв'ю ў лістападзе Мітрапаліт БПЦ Павел заявіў, што баптысты - гэта "секта", засяроджаная на сваёй "місіянерскай дзейнасці", і назваў іх "раздражняльнымі", абвінаваціўшы ў распаўсюдзе "прапаганды, а не прапаведаванні". Кіраўнік Саюза евангельскіх хрысціян-баптыстаў Леанід Міховіч назваў словы Мітрапаліта "недапушчальнымі".

У кастрычніку супрацоўнікі амбасады ЗША і амерыканская дэлегацыя, у склад якой уваходзіў Старшыня Камісіі Злучаных Штатаў па абароне амерыканскай спадчыны за мяжой і намеснік Спецпрадстаўніка па пытаннях Халакосту, сустрэліся з афіцыйнымі прадстаўнікамі Міністэрства культуры і Міністэрства замежных спраў, а таксама з прадстаўнікамі пракутатуры для абмеркавання пытанняў, звязаных з захаваннем месцаў габрэйскай спадчыны. 22 кастрычніка дэлегацыя таксама ўзяла ўдзел у арганізаваным Міністэрствам замежных спраў Міжнародным круглым stole, прысвечаным 75-й гадавіне знішчэння Мінскага гета. Таксама ў кастрычніку Памочнік Дзяржсакратара па справах Еўропы і Еўразіі сустрэўся з высокапастаўленымі дзяржаўнымі чыноўнікамі для абмеркавання ў тым ліку заклапочанасці свабодай веравызнання. Павераная і іншыя супрацоўнікі амбасады сустракаліся з прадстаўнікамі габрэйскіх суполак для абмеркавання праяваў антысемітызму і захавання габрэйскай рэлігійнай спадчыны. Супрацоўнікі амбасады таксама сустракаліся з рыма-католікамі, пратэстантамі, вернікамі Сведкаў Іеговы і

іншымі групамі, з актывістамі грамадзянскай супольнасці і адвакатамі рэлігійных груп для абмеркавання дзяржаўных абмежаванняў на рэгістрацыю і дзейнасць рэлігійных меншасцяў.

Раздзел I. Рэлігійная дэмаграфія

Урад ЗША ацэньвае агульную колькасць насельніцтва ў 9,5 млн чалавек (дадзеныя ліпеня 2018 года). Згодна з апытаннем Дзяржаўнага інфармацыйна-аналітычнага цэнтра пры Адміністрацыі Прэзідэнта, праведзеным у студзені 2016 года, блізу 53 % дарослага насельніцтва належыць да БПЦ, 6 % - да Рымска-каталіцкай царквы. Паводле апытання, праведзенага дзяржавай, 8 % дарослага насельніцтва прылічваюць сябе да атэістаў, а 22 % не змаглі вызначыцца. Меншыя рэлігійныя групы, якія складаюць прыкладна 2 % насельніцтва, уключаюць іўдзеяў, мусульман, грэка-католікаў (уніятаў), старавераў (папоўцаў і беспопоўцаў), прадстаўнікоў Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы і іншых праваслаўных груп, лютэран, Сведкаў Іеговы, Апостальскіх хрысціян, прэсвітарыян і іншых пратэстанцкіх груп, прадстаўнікоў Армянскай апостальскай царквы, лаціна-католікаў, прадстаўнікоў Міжнароднага таварыства Свядомасці Крышны, бахаяў, вернікаў Царквы Ісуса Хрыста Святых апошніх дзён і будыстаў. Габрэйскія суполкі паведамлялі, што налічвалі ад 30 000 да 40 000 іўдзеяў. Этнічныя палякі, якія складаюць блізу 3 % насельніцтва, як правіла з'яўляюцца рыма-католікамі.

Раздзел II. Статус стаўлення ўладаў да свабоды веравызнання

Прававы кантэкст

Канстытуцыя гарантуе грамадзянам свабоду веравызнання і магчымасць практыкаваць любыя рэлігійныя перакананні ды ўдзельнічаць у актах пакланення, не забароненых законам. Яна прадугледжвае роўнасць усіх рэлігій перад законам. Канстытуцыя сцвярджае, што стасункі паміж дзяржавай і рэлігійнымі арганізацыямі мусяць рэгулявацца законам “з улікам іх уплыву на фармаванне духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа”. Яна забараняе дзейнасць рэлігійных груп, накіраваную супраць суверэнітэту дзяржавы, яе канстытуцыйнай сістэмы і грамадзянскай згоды, звязаную з парушэннем грамадзянскіх правоў і свабод, што “перашкаджае выкананню дзяржаўных, грамадскіх і сямейных абавязкаў”

грамадзянамі або наносіць шкоду здароўю і маралі грамадства. Канстытуцыя сцвярджае, што закон вызначае ўмовы вызвалення ад вайсковай службы і ў якасці яе замены ўводзіць прызыў на альтэрнатыўную службу.

Апарат Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў (АУСРН) рэгулюе ўсе рэлігійныя пытанні.

Закон прызнае “вызначальную ролю” БПЦ, Экзархату Рускай праваслаўнай царквы, у развіцці традыцый народа, а таксама гістарычную значнасць рэлігійных груп, якія звычайна называюць “традыцыйнымі канфесіямі”: каталіцтва, іудаізму, ісламу і евангельскага лютэранства. Закон не разглядае ў якасці традыцыйных больш новыя рэлігійныя групы, а таксама больш старыя групы, такія як стараверы-беспапоўцы, грэка-католікі (уніяты) і кальвінісцкія царквы, што сягаюць сваімі каранямі ў гісторыю краіны ад XVII стагоддзя.

Канкардат паміж дзяржавай і БПЦ забяспечвае БПЦ аўтаномію ў яе ўнутраных справах, свабоду ажыццяўляць рэлігійныя абрады і іншыя віды дзейнасці, а таксама асаблівыя стасункі з дзяржавай. Канкардат прызнае “ўплыў БПЦ на фармаванне духоўных, культурных і нацыянальных традыцый беларускага народа”. Хоць, паводле яго, пагадненне не абмяжоўвае свабоду веравызнання іншых рэлігійных групаў, канкардат заклікае дзяржаву і БПЦ змагацца з неназванымі “псеўдарэлігійнымі структурамі, якія ўяўляюць небяспеку для асобных людзей і ўсяго грамадства”. БПЦ, у адрозненне ад іншых рэлігійных суполак, атрымлівае субсідыі ад дзяржавы. Акрамя таго, БПЦ валодае выключным правам на выкарыстанне слова “праваслаўны” ў сваёй назве і можа ўжываць у якасці свайго сімвала шасціканцовы Крыж Еўфрасінні Полацкай, святой-заступніцы краіны.

Канкардат таксама служыць асновай пагадненняў паміж БПЦ і асобнымі дзяржаўнымі органамі. Існуе прынамсі тузін такіх пагадненняў, у тым ліку пагадненне з Міністэрствам адукацыі, якое тычыцца супрацоўніцтва ў галіне адукацыі на перыяд да 2020 года і прадугледжвае сумесныя праекты з мэтай “духоўнага і маральнага выхавання” студэнтаў на аснове традыцый і гісторыі БПЦ.

Закон вызначае тры ўзроўні зарэгістраваных рэлігійных арганізацый: рэлігійныя суполкі, рэлігійныя аб’яднанні і рэспубліканскія рэлігійныя аб’яднанні. Рэлігійныя суполкі павінны ўключаць не менш за 20 чалавек ва

Ўзросце ад 18 год, што жывуць у адным ці некалькіх суседніх раёнах. Рэлігійныя аб'яднанні павінны ўключаць прынамсі 10 рэлігійных суполак, адна з якіх мусіць дзейнічаць у краіне не менш за 20 год, і могуць быць створаныя толькі рэлігійным аб'яднаннем на рэспубліканскім узроўні. Рэспубліканскія рэлігійныя аб'яднанні могуць быць сфармаваныя толькі тады, калі яны ахопліваюць актыўныя рэлігійныя суполкі прынамсі ў чатырох з шасці абласцей краіны.

Згодна з дзяржаўнымі дадзенымі, на 1 студзеня 2017 года (найбольш познія дасяжныя дадзеныя), у краіне зарэгістравана 25 рэлігійных канфесій і дэнамінацый, якія ахопліваюць 3 350 рэлігійных суполак і 174 рэлігійныя аб'яднанні, манастыры/кляштары, місіі, братэрствы, сястрынствы і школы. У БПЦ налічваецца 1 681 рэлігійная суполка, 15 дыяцэзій, 7 школ, 35 манастыроў, 15 братэрстваў і 10 сястрынстваў. Рымска-каталіцкая царква мае 4 дыяцэзіі, 5 школ, 11 місій, 9 кляштароў і 496 суполак. Пратэстанцкія рэлігійныя арганізацыі 14 дэнамінацый маюць 1 033 рэлігійныя суполкі, 21 аб'яднанне, 22 місіі і 5 школ. Зарэгістравана 33 рэлігійныя суполкі старавераў. Існуе тры іўдзейскія рэлігійныя аб'яднанні – Артадаксальнае, Хабад-Любавіцкае і Рэфарматарскае, якія маюць 52 суполкі, уключна з 10 аўтаномнымі суполкамі. Акрамя таго, зарэгістравана 24 мусульманскія рэлігійныя суполкі, 23 суніцкія і адна шыіцкая.

Рэспубліканскія рэлігійныя аб'яднанні ўключаюць БПЦ, Рымска-каталіцкую царкву, Стараверскую царкву, Саюз евангельскіх хрысціян-баптыстаў, Саюз хрысціян веры евангельскай, Канфедэрацыю цэркваў хрысціян-адвентыстаў сёмага дня, Аб'яднанне Новаапостальскіх цэркваў, Саюз хрысціянскіх цэркваў поўнага Евангелля, Аб'яднанне Сведкаў Іеговы і Саюз евангельска-лютэранскіх цэркваў, Габрэйскі рэлігійны саюз, Аб'яднанне габрэйскіх рэлігійных суполак, Саюз суполак рэфарматарскага іудаізму, Мусульманскае рэлігійнае аб'яднанне, Духоўны савет мусульманаў і Рэлігійнае аб'яднанне бахаяў.

Для таго, каб атрымаць рэгістрацыю, рэлігійная суполка мусіць падаць афіцыйную заяву з наступнай інфармацыяй: спіс імёнаў заснавальнікаў, месца іх пражывання, грамадзянства і асабістыя подпісы; копіі ўстаноўчых актаў; пратакол устаноўчага сходу; дазвол мясцовых уладаў, які пацвярджае права суполкі займаць або выкарыстоўваць якую-кольвечы маёмасць,

пазначаную ў яе статутце. Рэлігійная група, раней не зарэгістраваная ўладамі, павінна таксама прадставіць інфармацыю пра сваю веру. Закон прадугледжвае, што ўлады могуць запатрабаваць да шасці месяцаў для разгляду заявы на рэгістрацыю ў сувязі з дадатковай ацэнкай рэлігіі, якую рыхтуе прызначаная дзяржавай камісія экспертаў у галіне рэлігіі. Камісія ацэньвае асноўныя вучэнні рэлігіі, яе абрады, практыкі, гісторыю, формы і метады дзейнасці; узровень дабрабыту і дабрачынных паслуг; празелітызм і місіянерскую дзейнасць; падыходы да пытанняў шлюбу і сям'і; адукацыйную дзейнасць; стаўленне да аховы здароўя і адпаведнасць патрабаванням заканадаўства. Акрамя таго, суполка павінна прадставіць любыя тэксты, напісаныя яе заснавальнікам, або тыя, што рэлігійнымі паслядоўнікамі лічацца святымі; інфармацыю аб забаронах для святароў і прыхільнікаў культуры; спіс краін, дзе гэтая рэлігія шырока распаўсюджаная, і спіс краін, што прызнаюць рэлігію афіцыйна. Яна таксама павінна ўтрымліваць інфармацыю пра краіны, якія адмовіліся прызнаваць гэтую рэлігію, і інфармацыю пра судовы пераслед паслядоўнікаў рэлігіі ў іншых краінах.

Усе заявы на рэгістрацыю разглядаюць абласныя органы ўлады, а таксама ўлады горада Мінска або мясцовыя муніцыпальныя органы ўлады (для арганізацый па-за межамі Мінска). Дапушчальныя падставы для адмовы ў рэгістрацыі дастаткова шырокія і ўключаюць у сябе невыкананне патрабаванняў да стварэння суполкі; няўзгоднены або сфальсіфікаваны статут ці іншы патрабаваны дакумент; парушэнні працэдураў стварэння рэлігійных арганізацый або адмоўную ацэнку прызначанай дзяржавай рэлігійнай экспертнай камісіі. Суполкі могуць аспрэчыць адмову ў судзе.

Для рэгістрацыі ў якасці рэлігійнага аб'яднання або рэспубліканскага рэлігійнага аб'яднання арганізацыя мусіць падаць афіцыйную заяву з копіяй устаноўчых актаў, спіс сябраў кіраўнічага органа з біяграфічнымі звесткамі, пацверджанне дазволу на знаходжанне аб'яднання ў вызначаным месцы і пратаколы яго ўстаноўчага з'езду. Рэлігійныя аб'яднанні валодаюць выключным правам ствараць рэлігійныя навучальныя ўстановы і арганізоўваць кляштарныя і манастырскія суполкі. Усе заявы на стварэнне аб'яднанняў і рэспубліканскіх аб'яднанняў павінны быць пададзены ў Апарат Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, які мае 30 дзён на адказ. Падставы для адмовы з'яўляюцца тымі самымі, як і для рэлігійных

суполак, з той розніцай, што яны ўключаюць невыкананне патрабаванняў для стварэння не суполак, а аб'яднанняў. Адмова ці немагчымасць Апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў даць адказ цягам 30-дзённага перыяду могуць быць абскарджаныя ў судзе.

Закон абмяжоўвае дзейнасць рэлігійных суполак і аб'яднанняў у вобласці юрысдыкцыі, у якой яны зарэгістраваныя. Закон дазваляе дзяржаўным органам, адказным за рэгістрацыю, выносіць пісьмовыя папярэджанні зарэгістраванай рэлігійнай групе за парушэнне любога закона або ажыццяўленне дзейнасці, якая выходзіць за рамкі абавязкаў, пазначаных у статуте арганізацыі. Дзяржава можа звярнуцца ў адпаведны суд у залежнасці ад юрысдыкцыі з мэтай закрыць арганізацыю ў выпадку, калі тая не спыніла пазначаную ў пісьмовым папярэджанні незаконную дзейнасць на працягу 6 месяцаў або калі такая дзейнасць паўтараецца цягам аднаго года з моманту папярэджання. Дзяржава можа прыпыніць дзейнасць рэлігійнай групы да рашэння суда. Закон не ўтрымлівае палажэнняў аб абскарджанні папярэджання або прыпыненні яго дзеяння.

Закон забараняе любую рэлігійную дзейнасць ад імя незарэгістраваных арганізацый і вызначае ступень пакарання прадстаўнікоў арганізацый, якая вар'юецца ад нявызначаных штрафаў і да двух год пазбаўлення волі.

Жыллёвы кодэкс дазваляе рэлігійным арганізацыям ажыццяўляць службу ў жылых памяшканнях, калі мясцовыя ўлады даюць на гэта дазвол. Мясцовыя ўлады мусяць пацвердзіць, што памяшканне адпавядае шэрагу нормаў, у тым ліку патрабаванням дзяржаўнай бяспекі і аховы здароўя, а таксама санітарным нормам. Такое рашэнне не прымаецца аўтаматычна, і закон не дазваляе рэлігійным арганізацыям праводзіць службу ў прыватных памяшканнях без папярэдняга дазволу мясцовых уладаў.

Паводле закона, усе рэлігійныя арганізацыі павінны атрымаць дазвол на правядзенне мерапрыемстваў, уключна з празелітызмам, па-за межамі сваіх памяшканняў.

Закон патрабуе, каб усе рэлігійныя арганізацыі атрымліваць з боку ўладаў папярэдні дазвол на ўвоз і распаўсюд рэлігійнай літаратуры. Працэс прыняцця рашэння ўключае афіцыйны разгляд дакументаў прызначанымі ўрадам экспертамі ў рэлігійных пытаннях.

Нягледзячы на тое, што не існуе закона, які б прадугледжваў сістэматычны працэс рэстытуцыі маёмасці, у тым ліку рэлігійнай, канфіскаванай у савецкі перыяд і перыяд фашысцкай акупацыі, арганізацыі могуць падаць мясцовым уладам заяву на рэстытуцыю ўласнай маёмасці. Пры гэтым закон аб рэлігіі, у прыватнасці, забараняе рэстытуцыю канфіскаванай маёмасці, якая на дадзены момант выкарыстоўваецца ў культурніцкіх і спартовых мэтах.

Закон дазваляе аб'яднанням і рэспубліканскім аб'яднанням ствараць школы для навучання духавенства, але забараняе гэта рабіць рэлігійным суполкам.

Толькі зарэгістраваным рэлігійным суполкам, якія ўваходзяць у рэспубліканскія рэлігійныя аб'яднанні, закон дазваляе арганізоўваць пазакласныя рэлігійныя мерапрыемствы ў навучальных установах. Закон гаворыць, што рэспубліканскае рэлігійнае аб'яднанне павінна спачатку заключыць пагадненне аб супрацоўніцтве з Міністэрствам адукацыі; а БПЦ на сёння адзіная рэлігійная арганізацыя, якая мае такое пагадненне. Студэнты, што жадаюць удзельнічаць у добраахвотнай “маральнай, грамадзянскай і патрыятычнай адукацыі” ў супрацоўніцтве з рэлігійнымі арганізацыямі, павінны альбо падаць пісьмовую заяву, у якой выразіць сваё жаданне прымаць удзел, альбо забяспечыць згоду на гэта сваіх законных апекуноў. Згодна з законам, “такая адукацыя падвышае дасведчанасць моладзі ў любых рэлігійных арганізацыях, дзейнасць якіх накіраваная на падрыў суверэнітэту, грамадзянскай згоды і канстытуцыйнага ладу Рэспублікі Беларусь або парушэнне правоў і свабод чалавека”.

Закон забараняе рэлігійным групам, якія ніяк сябе не ідэнтыфікуюць, праводзіць заняткі ў якіх-кольвечы школах. Закон таксама забараняе візіты прадстаўнікоў замежных рэлігійных місій; місіянерскую дзейнасць; збор ахвяраванняў для рэлігійных груп або складкі ад студэнтаў ці любую іншую дабрачыннасць; распаўсюд рэлігійнай літаратуры, аўдыё-, відэа- і іншых рэлігійных матэрыялаў; правядзенне набажэнстваў, рэлігійных абрадаў і цырымоній і размяшчэнне рэлігійных сімвалаў і атрыбутаў у навучальных установах.

Закон не дапускае дзейнасць па рэлігійных меркаваннях прыватных рэлігійных пачатковай, малодшай і старшай школаў, а таксама хатняе навучанне.

Закон вызначае пакаранне, якое вар'юецца ад штрафаў і да пяці год пазбаўлення волі, за ўхіленне ад абавязковай вайсковай службы для асобаў, якія адмаўляюцца выконваць вайсковы абавязак па прычыне сваіх рэлігійных перакананняў. Закон дазваляе альтэрнатыўную грамадзянскую службу асобам, якія адмаўляюцца служыць у войску паводле меркаванняў сумлення. Паводле закона, асобы, якія ўхіляюцца ад альтэрнатыўнай грамадзянскай службы, могуць быць пазбаўленыя волі на тэрмін да 5 год.

Толькі зарэгістраваныя рэлігійныя аб'яднанні могуць звяртацца ў Апарат Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў па дазвол на запрашэнне ў краіну замежных святароў. Апарат Упаўнаважанага мусіць даць дазвол да таго, як замежныя рэлігійныя работнікі змогуць служыць у мясцовых кангрэгацыях, выкладаць ці навучацца ў мясцовых установах або браць удзел у дабрачыннай дзейнасці. Такі дазвол звычайна даецца тэрмінам на адзін год, і гэты тэрмін можа быць альбо скарачаны, альбо працягнуты. Апарат Упаўнаважанага мае 30 дзён для адказу на запыт аб выдачы візы замежнаму духавенству (рэлігійныя візы) і можа адхіліць запыт без тлумачэння прычынаў. Апеляцыі ў такім выпадку не прадугледжаныя.

Паводле закона, урад дазваляе замежным місіянерам займацца рэлігійнай дзейнасцю толькі на той тэрыторыі, дзе зарэгістравана іх рэлігійнае аб'яднанне. Пераводы замежных святароў у межах рэлігійнага аб'яднання, у тым ліку з адной парафіі ў іншую, патрабуюць папярэдняга дазволу з боку ўладаў. Паводле закона, замежнікі не могуць ўзначальваць рэлігійныя арганізацыі. Улады могуць рабіць вымовы і высылаць замежных грамадзян, якія афіцыйна знаходзяцца ў краіне для выканання нерэлігійнай працы, у выпадку, калі тыя ажыццяўляюць якую-кольвечы рэлігійную дзейнасць. Праваахоўныя органы па ўласнай ініцыятыве або па рэкамендацыі іншых дзяржаўных органаў, для прыкладу, службаў бяспекі, могуць патрабаваць, каб замежныя святары пакінулі краіну.

Закон не забараняе рэлігійным арганізацыям збіраць ахвяраванні ў грамадскіх месцах.

Краіна з'яўляецца ўдзельнікам Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах.

Правапрымяняльная дзяржаўная практыка

Міжнародная праваабарончая арганізацыя па садзеянні свабодзе веравызнання “Форум 18” паведамляла, што 27 кастрычніка ў горадзе Лепелі Віцебскай вобласці міліцыянты затрымалі баптыстаў мужа і жонку Андрэя і Таццяну Фокіных за хрысціянскія спевы і распаўсюд хрысціянскай літаратуры. Улады абвінавацілі абаіх у парушэнні працэдур арганізацыі масавых мерапрыемстваў і дэманстрацый і аштрафавалі мужа на 661.5 рублёў (\$310) і жонку на 539 рублёў (\$250). Андрэй Фокін заявіў, што ён і яго жонка дагэтуль у пазыках праз штрафы 2017 года, якія былі спагнаныя з іх пасля затрымання ў 2017 годзе за аналагічныя дзеянні.

Паводле “Форума 18” і Сведкаў Іеговы, улады горада Рагачова Гомельскай вобласці затрымалі 24 сакавіка верніц Тамару Віткоўскую і Вольгу Грапаву за распаўсюд рэлігійнай літаратуры, абвінаваціўшы іх ў правядзенні недазволенага пікету. 16 траўня Рагачоўскі раённы суд аштрафаваў на 49 рублёў (\$23) кожную, а Гродзенскі абласны суд у чэрвені адхіліў пададзеную імі пасля гэтага скаргу.

“Форум 18” таксама паведаміў, што 26 лістапада ўлады затрымалі на суткі Айца Вікенція, святара не зарэгістраванай афіцыйна Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы, за прапаведаванне і збор ахвяраванняў у шматкватэрным доме ў Мінску. “Форум 18” заявіў, што 30 лістапада Мінскі раённы суд абвясціў Вікенція невінаватым і закрыў справу.

Улады па-ранейшаму сачылі за дзейнасцю разнастайных пратэстанцкіх рэлігійных меншасцяў. На думку розных назіральнікаў, дзяржаўныя “ідэолагі” (чыноўнікі, адказныя за рэалізацыю дзяржаўных палітычных і сацыяльных прынцыпаў) працягвалі ажыццяўляць маніторынг дзейнасці сябраў незарэгістраваных рэлігійных арганізацый на іх працоўных месцах, хоць паведамленняў пра факты іх судовага пераследу не паступала. Прадстаўнікі дзяржаўных органаў, паводле звестак, час ад часу праводзілі “нефармальныя” гутаркі з сябрамі рэлігійных арганізацый з мэтай даведацца пра іх дзейнасць. Паводле паведамленняў рэлігійных лідараў, супрацоўнікі дзяржаўных органаў бяспекі таксама працягвалі наведваць рэлігійныя службы зарэгістраваных пратэстанцкіх суполак з мэтай маніторынгу, што сябры суполак расцэньвалі як запалохванне і ціск на іх. Рымска-каталіцкая царква выражала заклапочанасць тым, што ў шэрагу раёнаў краіны мясцовыя ідэолагі патрабавалі, каб царква прадстаўляла ім праграмы нядзельных школ

і спісы дзяцей, якія іх наведваюць. Паводле інфармацыі незалежнага Беларускага хрысціянскага парталу навінаў krynica.info, мясцовыя ўлады ў некаторых рэгіёнах выклікалі каталіцкіх святароў на допыт пасля таго, як тыя правялі 25 сакавіка ўрачыстую службу ў гонар угодкаў абвяшчэння ў 1918 годзе Беларускай Народнай Рэспублікі.

Хрысціянскія арганізацыі працягвалі заяўляць, што патрабаванні да рэгістрацыі рэлігійных арганізацый заставаліся складанымі і цяжкімі для выканання, што, па іх словах, абмяжоўвала іх дзейнасць, душыла свабоду рэлігіі і легалізавала крымінальны пераслед асобаў за іх рэлігійныя перакананні. Яны паведамлялі, што прынцыпы, якімі кіравалася дзяржава пры ацэнцы заяваў на рэгістрацыю, заставаліся даволі шырокімі і па-ранейшаму давалі падставу ўладам для адхілення заяваў на рэгістрацыю тых арганізацый, якія яны лічылі непажаданымі.

Цягам году ўлады ў Барысаве, Слоніме і Вілейцы адхілялі заявы суполкі Сведкаў Іеговы. Улады таксама працягвалі адмаўляць у рэгістрацыі шэрагу пратэстанцкіх рэлігійных суполак, у тым ліку прадстаўнікам Саюза хрысціянскіх цэркваў поўнага Евангелля ў Маладзечна. 6 ліпеня і 30 жніўня гарадскія ўлады адхілілі заяву на рэгістрацыю суполкі пяцідзясятнікаў у двух розных раёнах Мінска. У абодвух выпадках чыноўнікі заявілі, што памяшканне, прадстаўленае суполкай, не адпавядае рэгуляцыям, але ў дэталях не патлумачылі сутнасць сваёй адмовы. 18 кастрычніка суполка абскардзіла гэта рашэнне, аднак у снежні скарга была адхіленая.

Незалежныя рэлігійныя эксперты працягвалі паведамляць пра тое, што рэлігійныя меншасці працягвалі неахвотна падаваць заявы на рэгістрацыю, паколькі сябры арганізацый па-ранейшаму не хацелі даваць свае імёны ў рамках працэсу падачы заяваў праз страх перад пераследам і пакараннем з боку ўладаў. Акрамя таго, некаторыя з іх казалі, што яны не паведамлялі пра адмову ў рэгістрацыі, паколькі верылі, што калі яны не будуць разгалошваць факт адмовы, то і далей змогуць весці перамовы з уладамі аб рэгістрацыі суполак.

У лістападзе Камітэт ААН па правах чалавека даў рэкамендацыю дзяржаве адмяніць патрабаванне аб абавязковай дзяржаўнай рэгістрацыі рэлігійных суполак, аднак па стане на канец года дзяржава не зрабіла ніякіх захадаў у гэтым кірунку.

Шматлікія незарэгістраваныя рэлігійныя арганізацыі паведамлялі, што працягвалі падтрымліваць мінімальную бачную прысутнасць у сувязі з, як яны лічаць, варожым стаўленнем да іх дзяржавы і страхам крымінальнага пераследу. На думку незалежных рэлігійных экспертаў, многія зарэгістраваныя рэлігійныя суполкі таксама не жадалі паведамляць пра нападкі і абмежаванні, баючыся пакарання.

Нетрадыцыйныя рэлігійныя арганізацыі працягвалі заяўляць, што працэдуры рэгістрацыі і выкарыстання жылых памяшканняў для рэлігійных сходаў заставаліся грувасткімі і адвольнымі. Улады па-ранейшаму не давалі дазвол зарэгістраванай суполцы Сведак Іеговы ў Гомелі на правядзенне рэлігійных службаў у прыватным доме, але пры гэтым дазвалялі ім праводзіць службы ў арандаваным памяшканні. У кастрычніку ўлады горада Магілёва дазволілі мясцовай суполцы Сведак Іеговы праводзіць службу ў арандаваным памяшканні. Паводле інфармацыі Сведак Іеговы, у жніўні Магілёўскі аблвыканкам вынес папярэджанне мясцовай суполцы ў сувязі з ажыццяўленнем нелегальнай рэлігійнай дзейнасці і правядзеннем сходаў у месцах, не прадугледжаных для пакланення вернікаў і без дазволу на тое мясцовых уладаў.

Праваабарончыя групы паведамлялі, што адміністрацыя турмаў працягвала адмаўляць мусульманскім і пратэстанцкім святарам, а таксама ў некаторых выпадках рымска-каталіцкім святарам і святарам нетрадыцыйных веравызнанняў (любых канфесій, якія не ўваходзяць у лік чатырох, прызнаных “традыцыйнымі”) у дазволе на наведванне зняволеных у турме. У той самы час, паводле іх словаў, улады працягвалі даваць БПЦ і ў некаторых выпадках каталіцкаму духавенству дазвол на рэгулярнае наведванне вернікаў у турме, а многія турмы мелі дачыненні з праваслаўнымі рэлігійнымі ўстановамі.

Сведкі Іеговы паведамлялі, што Мінскія гарадскія ўлады ўзгаднілі запыт нацыянальнага аб’яднання на правядзенне ў горадзе кангрэса ў прыяд з 27 па 29 ліпеня. У мерапрыемстве без аніякіх перашкод узяла ўдзел прыкладна 9 000 сябраў аб’яднання ў параўнанні з прыкладна 7 300 летась. Аднак у лістападзе ўлады Мінскага раёна адхілілі хадайніцтва грамадскай групы Сведкаў Іеговы аб правядзенні ў мясцовым культурніцкім цэнтры 24-25 лістапада кангрэса мінскай гарадской суполкі, якая налічвае блізу 1000 вернікаў. У Віцебску ўлады таксама адхілілі просьбу Сведкаў Іеговы аб

правядзенні ў лістападзе мясцовага кангрэса. У кожным з выпадкаў ўлады ніяк не патлумачылі прычыны адмовы.

Улады мястэчка Радашковічы далі дазвол арганізацыі «Моладзь з місіяй» Хрысціянскай царквы поўнага Евангелля на правядзенне з 27 красавіка па 1 траўня канферэнцыі хрысціянскай моладзі ў мясцовым памяшканні.

Рэлігійныя арганізацыі, перадусім пратэстанты і Сведкі Іеговы, працягвалі паведамляць пра тое, што яны па-ранейшаму асцярожна ставяцца да празелітызму і распаўсюду рэлігійных матэрыялаў праз, паводле іх словаў, агульную атмасферу запалохвання і страх перад пакараннем. У адрозненні ад гэтага праваслаўная літаратура заставалася даступнай па ўсёй краіне. БПЦ па-ранейшаму магла свабодна займацца празелітызмам і, у адрозненне ад іншых рэлігійных арганізацый, па-ранейшаму дапускалася да ўдзелу ў фінансаваных дзяржавай публічных мерапрыемствах, напрыклад, сходах, без неабходнасці атрымання папярэдняга дазволу з боку ўладаў. Паводле інфармацыі Сведкаў Іеговы, 30 сакавіка Брэсцкі аблвыканкам накіраваў брэсцкай рэлігійнай суполцы Сведкаў Іеговы паведамленне, у якім папярэдзіў суполку ў сувязі з распаўсюдам друкаваных рэлігійных матэрыялаў у недазволеных месцах. Сведкі Іеговы паведамілі, што ў сваім папярэджанні ўлады не спасылаліся на нейкія канкрэтныя выпадкі.

У той час як рэспубліканскія ўлады ўзгаднілі ўвоз цягам года літаратуры на запыт Сведкаў Іеговы, мясцовыя ўлады Брэста і Магілёва выпусцілі пісьмовае папярэджанне суполкам у сувязі з празелітызмам. Паводле словаў Сведак Іеговы, прыхільнікам звычайна даводзілася чакаць тры месяцы, перш чым атрымаць дазвол на ўвоз новых рэлігійных выданняў.

Рэлігійныя групы працягвалі паведамляць пра праблемы, звязаныя з набыццём нерухомасці ў якасці месца адпраўлення культуры. Яны па-ранейшаму распавядалі, што перавод жылой нерухомасці ў нерухомасць для рэлігійных мэтаў заставаўся праблематычным. Аренда грамадскага аб'екта для правядзення рэлігійных службаў таксама была складанай задачай. Напрыклад, некаторыя пратэстанцкія суполкі працягвалі паведамляць пра тое, што яны маглі падпісваць толькі кароткатэрміновыя дамовы арэнды з уладальнікамі аб'ектаў, арандаваных суполкамі, што па-ранейшаму дазваляла ўладам аказваць ціск на ўладальнікаў з мэтай разарваць або не працягнуць дамову арэнды як сродка прыпынення рэлігійнай дзейнасці.

Міжнародная справаздача па свабодзе веравызнання за 2018 год
Дзярждэпартамент ЗША – Бюро па пытаннях дэмакратыі, правоў чалавека і працы

Пратэстанцкія арганізацыі заяўлялі, што яны па-ранейшаму знаходзяцца пад больш моцным ціскам, чым іншыя групы, паколькі яны маюць менш магчымасцяў валодаць рэлігійнымі аб'ектамі, а іх прыватныя дамы занадта малыя, каб змясціць усіх.

Дзяржава працягвала патрабаваць, каб студэнты выкарыстоўвалі падручнікі, якія, паводле прадстаўнікоў нетрадыцыйных рэлігійных груп, садзейнічалі праявам нецярпімасці да іх, спасылаючыся на раздзелы кніг, у якіх такія групы называліся "сектамі". Падручнікі апісвалі нетрадыцыйныя рэлігійныя групы як тыя, што "імкнуцца да сцвярджэння выключнасці сваёй ролі, вучэнняў і прынцыпаў", ізаляцыянізму і прызнання сваёй богаабранасці.

Паводле інфармацыі СМІ, кіраўніцтва школ сярод усіх зарэгістраваных рэлігійных груп па-ранейшаму супрацоўнічала выключна з БПЦ на падставе канкардату паміж БПЦ і дзяржавай. Школьнае кіраўніцтва працягвала запрашаць святароў БПЦ выступаць перад вучнямі, арганізоўваць экскурсіі на аб'екты БПЦ і ўдзельнічаць ва ўрачыстасцях, праграмах і гуманітарных праектах БПЦ.

28 жніўня Гродзенская каталіцкая дыяцэзія атрымала пасведчанне аб рэгістрацыі Тэалагічнага каледжа імя Святога Казіміра ў Гродна. Каледж стаў пятай рымска-каталіцкай установай вышэйшай адукацыі ў краіне. Паводле інфармацыі "Форума 18", Апарат Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў вясной адхіліў заяўкі Віцебскай дыяцэзіі БПЦ на запрашэнне двух праваслаўных святароў з Расіі.

Мясцовыя праваабарончыя парталы паведамілі 30 красавіка, што ўлады выслалі польскага каталіцкага святара Кшыштафа Пасвяту, які служыў у мястэчку Гатава пад Мінскам, пасля таго як афіцыйна адмовіліся працягнуць дазвол на яго службу. Пасвята, паводле звестак, у 2018 тройчы парушыў хуткасны рэжым, што, як улады паведамілі "Форуму 18", стала падставай для яго высылкі. "Форум 18" паведаміў, што 4 чэрвеня Апарат Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў адхіліў заяўку Віцебскай каталіцкай дыяцэзіі на выдачу дазvola польскаму святару Каралю Прандзёху служыць у парафіі ў Шуміліне на месцы іншага польскага святара, які пакінуў службу па ўласнай волі. Айцец Уладзімір Разановіч, сакратар кіраўніцтва Віцебскай дыяцэзіі, паведаміў "Форуму 18", што ўлады неафіцыйна выказвалі жаданне,

каб мясцовыя рэлігійныя суполкі рыхтавалі сваіх святароў замест таго, каб запрашаць замежнікаў.

Паводле словаў Мінскага Каталіцкага Арцыбіскупа Тадэвуша Кандрусевіча, замежныя святары сутыкаліся са шматлікімі выклікамі: нядаўна прыбылыя святары мусілі праходзіць праз доўгі працэс узгаднення перад тым, як атрымаюць дазвол на правядзенне Імшы, яны часта атрымліваюць візу толькі на перыяд ад трох да шасці месяцаў і нярэдка сутыкаліся з адміністрацыйнымі складанасцямі пры спробе працягнуць тэрмін дзеяння візы.

Прадстаўнік польскай супольнасці Гродна 26 ліпеня паведаміў прэсе, што мясцовыя ўлады забаранілі ўезд у краіну польскаму святару Рышарду Уманьскаму, заявіўшы, што ён не мае “рэлігійнай” візы. У візавай заяўцы ён, паводле звестак, пазначыў, што гэта прыватны візіт, не звязаны ні з якой рэлігійнай дзейнасцю.

Не было дасягнута ніякага прагрэсу ў справе доўгатэрміновага замарожвання актываў Царквы “Новага жыцця” ў 2005 годзе. Улады Мінска не ўзнаўлялі спробаў выселіць царкву з яе памяшкання – працэс, які распачаўся ў 2007 годзе і працягваўся да 2012 года, пасля таго як улады адмовіліся рэгістраваць царкву па месцы яе знаходжання. Пры тым, што царква працягвала выкарыстоўваць памяшканне для рэлігійных мэтай, яна па-ранейшаму не магла атрымаць ад уладаў пацверджання валодання ім і таму не мела доступу да электрычнасці. Абмеркаванне статусу і дзейнасці царквы паміж кіраўніцтвам царквы і Мінскімі гарадскімі ўладамі па стане на канец года працягвалася.

Улады працягвалі даваць дазвол БПЦ на збор дабрачынных ахвяраванняў як у грамадскіх месцах, так і на тэрыторыі яе рэлігійных аб’ектаў. Хоць закон і не абмяжоўваў іншыя рэлігійныя арганізацыі ў зборы ахвяраванняў у публічных месцах, прадстаўнікі гэтых арганізацый заяўлялі, што ўлады працягвалі абмяжоўваць іх дзейнасць па зборы сродкаў іх уласнымі месцамі адпраўлення культуры або іншай маёмасцю. Арганізацыі заяўлялі, што сутыкаліся з пераследам з боку ўладаў, як толькі рабілі спробу збіраць ахвяраванні ў іншых месцах.

Цягам года габрэйская супольнасць працавала сумесна з мясцовымі ўладамі над тым, каб узвесці за прыватныя сродкі прынамсі восем новых манументаў у вёсках Свіслач, Клімавічы і Петрыкаў, а таксама ў іншых месцах адмыслова ў памяць габрэйскіх ахвяраў Халакосту.

Урад падтрымаў правядзенне 21-23 кастрычніка памятных мерапрыемстваў, а таксама міжнароднай канферэнцыі, прысвечанай 75-годдзю знішчэння Мінскага гета. 22 кастрычніка ў Міністэрстве замежных спраў адбыўся міжнародны круглы стол з мэтай абмеркавання памяці і ўрокаў Мінскага гета, у якім узялі ўдзел былыя вязні гета, мясцовыя гісторыкі, міжнародныя і мясцовыя чыноўнікі, а таксама прадстаўнікі дыпламатычных місій і габрэйскіх суполак. Міністр замежных спраў Уладзімір Макей асудзіў "нянавісць і фанатызм, якія могуць прывесці да масавага забойства людзей паводле іх рэлігійных або этнічных прыкметаў". Ён таксама адзначыў рост ксенафобіі, дыскрымінацыі, антысемітызму і злачынстваў на глебе нянавісці і парасцярог ад адраджэння нацызму і ідэяў расавай перавагі.

Раздзел III. Статус грамадскай павягі да свабоды веравызнання

На працягу года ўлады асудзілі шэраг правапарушальнікаў, якія, як паведамлялася, былі звязаныя з неанацысцкім рухам або скінхэдамі, за распальванне і рэлігійнай нянавісці да габрэяў. 27 лютага Віцебскі абласны суд прысудзіў жыхара Наваполацка да трох гадоў пазбаўлення волі за размяшчэнне ў сацыяльных сетках відэазапісаў масавага забойства габрэяў падчас Халакосту і збіцця скінхэдамі мусульман. У іншым выпадку ўлады асудзілі жыхара Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобласці за размяшчэнне відэа з антысеміцкім зместам і заклікамі да гвалту ў адносінах да выхадцаў з Каўказа (большасць з якіх мусульмане). 18 красавіка суд прысудзіў яго да аднаго месяца пазбаўлення волі.

У сакавіку Магілёўскі раённы суд асудзіў двух мясцовых жыхароў, затрыманых у лістападзе 2017 года, за крадзеж дэталей металічнай агароджы з магіл на мясцовых габрэйскіх могілках.

Паводле паведамленняў прадстаўнікоў Сведкаў Іеговы, лекары працягвалі прымушаць іх вернікаў рабіць пераліванне крыві як частку працэсу лекавання, нягледзячы на іх адназначную пісьмовую адмову ад гэтай працэдуры.

БПЦ, у прыватнасці мінская парафія Храма Увядзення ў храм Найсвяцейшай Багародзіцы, працягвала штогадовае ўшанаванне ў якасці аднаго са сваіх святых і пакутнікаў Гаўрылы Беластоцкага, малага дзіцяці, нібыта забітага габрэямі ў Гродна ў 1690 годзе. Лідары габрэйскай супольнасці зноў выказалі сваю заклапочанасць памінальнай малітвай, якая прагучала ў гадавіну смерці Беластоцкага 3 траўня. Тэкст малітвы ўключаў урывак пра тое, што “мужны Гаўрыла быў адданы пакутніцкай смерці праз падман габрэяў”.

24 лістапада ў тэлеінтэрв’ю Мітрапаліт БПЦ Павел заявіў, што баптысты - гэта “секта”, засяроджаная на сваёй “місіянерскай дзейнасці”, і назваў іх “раздражняльнымі”, абвінаваціўшы ў распаўсюдзе “прапаганды, а не пропаведзі”. Ён дадаў, што з імі “ні пра што нельга размаўляць, а калі будзеце, то яны становяцца як цыгане і пачынаюць агітаваць, пакуль вас не абрабуюць”. 27 лістапада кіраўнік Саюза евангельскіх хрысціян-баптыстаў Леанід Міховіч назваў словы Мітрапаліта “недапушчальнымі” і дабраславіў “усіх баптыстаў у краіне, асабліва цыганоў, якія з’яўляюцца вернікамі нашых царкваў.”

Нягледзячы на тое, што раней урад забараніў разнастайную літаратуру і друкаваныя матэрыялы, якія класіфікаваліся як “экстрэмісцкія” і больш не прадаваліся шырока ў асноўных кніжных крамах, антысеміцкія і ксенафобскія газеты, літаратура, CD і відэакасеты, часта завезеная з Расіі, працягвалі знаходзіцца ў адкрытым доступе.

Міжканфесійнае хрысціянскае рэлігійнае брацтва “Біблейскае таварыства” працягвала друкаваць і распаўсюджваць асобнікі Бібліі і іншую рэлігійную літаратуру, у тым ліку цягам году перадавала Бібліі ў дзіцячыя дамы і дамы састарэлых, часовыя прытулкі, рэабілітацыйныя цэтры і шпіталі. Таварыства таксама распаўсюджвала асобнікі Бібліі і іншай рэлігійнай літаратуры сярод прыёмных і малазабяспечаных сем’яў у мястэчках і вёсках па ўсёй краіне. Акрамя таго, таварыства шырока спрыяла распаўсюду Бібліі ў перакладзе на беларускую мову. Заснаванае Беларускай праваслаўнай царквой, Рымска-каталіцкай і Грэка-каталіцкай царквамі, Саюзам евангельскіх хрысціян-баптыстаў, Саюзам хрысціян веры евангельскай і Канфедэрацыяй царкваў хрысціян-адвентыстаў сёмага дня, “Біблейскае таварыства” таксама ўдзельнічала ў адукацыйных і дабрачынных праектах, накіраваных на

ўразлівыя групы насельніцтва. Да гэтых праектаў адносіліся курсы вывучэння Бібліі, летнія школы і летнікі, а таксама курсы пісьменнасці для дзяцей.

Міжрэлігійная працоўная група, якая складалася з прадстаўнікоў БПЦ, Саюза евангельскіх хрысціян-баптыстаў, Саюза евангельска-лютэранскіх цэркваў і габрэйскіх рэлігійных суполак, арганізоўвала кварталныя сустрэчы і семінары на тэалагічную тэматыку, вандроўкі па краіне, а таксама ў Дахау і Флосенбург у Нямеччыне з фокусам на міжрэлігійным дыялогу. Група наведала месцы былых канцэнтрацыйных лагераў і ўшанавала памяць ахвяраў пагрому Крышталёвай начы ў Мюнхене ў 1938 годзе.

Каб адзначыць Міжнародны тыдзень малітваў за хрысціянскае адзінства, 20 студзеня БПЦ, Рымска-каталіцкая і Грэка-каталіцкая, Пратэстанцкая і Лютаранская цэрквы правялі экуменічныя службы ў сваіх парафіях па ўсёй краіне. Духавенства падкрэсліла важнасць супрацы і ўзаемаразумення паміж хрысціянамі.

Раздзел IV. Палітыка і дзейнасць урада ЗША

У кастрычніку супрацоўнікі амбасады ЗША і амерыканская дэлегацыя, у склад якой уваходзіў Старшыня Камісіі Злучаных Штатаў па абароне амерыканскай спадчыны за мяжой і намеснік Спецпрадстаўніка па пытаннях Халакосту, сустрэліся з афіцыйнымі прадстаўнікамі Міністэрства культуры і Міністэрства замежных спраў, а таксама з прадстаўнікамі пракуратуры для абмеркавання пытанняў, звязаных з захаваннем месцаў габрэйскай спадчыны. 22 кастрычніка дэлегацыя таксама ўзяла ўдзел у арганізаваным Міністэрствам замежных спраў Міжнародным круглым стала, прысвечаным 75-й гадавіне знішчэння Мінскага гета. Таксама ў кастрычніку Памочнік Дзяржсакратара па пытаннях Еўропы і Еўразіі сустрэўся з высокапастаўленымі дзяржаўнымі чыноўнікамі для абмеркавання ў тым ліку заклапочанасці свабодай веравызнання. Цягам году Павераная рэгулярна ўздымала пытанні свабоды веравызнання на самым высокім дзяржаўным узроўні.

Павераная і іншыя супрацоўнікі амбасады працягвалі рэгулярна сустракацца з прадстаўнікамі БПЦ, Рымска-каталіцкай царквы і рэлігійных меншасцяў. З габрэйскімі рэлігійнымі арганізацыямі яны абмяркоўвалі праявы антысемітызму і захавання габрэйскай рэлігійнай спадчыны, а са Сведкамі Іеговы і пратэстанцкімі суполкамі - дзяржаўныя абмежаванні іх рэгістрацыі і

дзеінасці. Супрацоўнікі амбасады таксама працягвалі праводзіць рэгулярныя абмеркаванні абмежаванняў свабоды веравызнання з актывістамі, якія выступаюць за рэлігійную свабоду, рэлігійнымі лідарамі, юрыстамі рэлігійных арганізацый, што спецыялізуюцца ў пытаннях рэлігіі, і прадстаўнікамі ініцыятывы “За свабоднае веравызнанне” (група актывістаў грамадзянскай супольнасці, якая прасоўвае ідэі рэлігійнай цярпімасці). У кастрычніку пратэстанцкі пастар з Гродна ўзяў удзел у Міжканфесійным дыялогу і шматнацыянальнай праграме “Свабода веравызнання”, фінансаванай Дзярждэпартаментам ЗША. Супрацоўнікі амбасады цягам года размяшчалі ў сацыяльных сетках прамовы Дзяржсакратара і іншыя матэрыялы, датычныя свабоды веравызнання.